

AKTUALITĀTES SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU VIENLĪDZĪGU TIESĪBU UN IESPĒJU VEICINĀŠANĀ

J Ū N I J S 2 0 2 3

Ļ A T V I J Ā :

- No 1. jūlija kā atsevišķu valsts apmaksātu pakalpojumu paredzēts ieviest krīzes dzīvokļa pakalpojumu visā valsts teritorijā. Pašlaik šādu pakalpojumu nodrošina tikai atsevišķas pašvaldības no saviem līdzekļiem. Krīzes dzīvokļa pakalpojums noteikts līdz 30 dienām, nepieciešamības gadījumā pagarinot līdz 180 dienām. Krīzes dzīvokļa pakalpojums tiks nodrošināts augstas vardarbības riska gadījumos, kad personas dzīvība un veselība ir apdraudēta un to apliecina sociālā dienesta vai sociālās rehabilitācijas pakalpojuma sniedzēja speciālista novērtējums. Ja nepieciešams, krīzes dzīvokļa pakalpojuma saņemšanas laikā, tiks nodrošinātas individuālās speciālistu konsultācijas vai uzticības personas atbalsts ar ikdienas dzīves jautājumiem saistītu problēmu risināšanā.
- Lai nodrošinātu efektīvāku aizsardzību personām, kurām ir izteikti draudi nodarīt smagu miesas bojājumu vai noslepkavot, Saeima 15. jūnijā trešajā lasījumā pieņēma grozījumus Krimināllikumā. Līdz šim par draudiem izdarīt slepkavību vai nodarīt smagu miesas bojājumu, kā arī par vajāšanu, varēja sodīt ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, probācijas uzraudzību, sabiedrisko darbu vai naudas sodu. Ar grozījumiem noteikta iespēja vainīgās personas sodīt arī ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam. Gadījumos, ja cietušais un vainīgais būs savstarpēji cieši saistīti, vainīgo personu varēs sodīt arī ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem.
- 2022. gadā sieviešu stundas vidējā bruto darba samaksa bija par 17,1% mazāka nekā vīriešu, liecina Centrālās statistikas pārvaldes provizorisko datu aprēķins. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, plaisa starp sieviešu un vīriešu stundas vidējo atalgojumu pieauga par 2,5 procentpunktiem. Vislielākā darba samaksas atšķirība bija mākslas, kultūras, atpūtas pakalpojumu nozarē, kur vīriešu darba samaksa stundā bija vidēji par 37,2% lielāka, kā arī informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarē, kur atšķirība bija 34%.

- Latvijas zinātnē un atbildīgajās institūcijās ir tikuši konstatēti sistemātiski šķēršļi, lai zinātnieces varētu pilnvērtīgi izmantot ar grūtniecību saistītos atvaļinājumus - tā konstatēts Tiesībsarga pārbaudes lietā. Līdz ar to Latvijas atbildīgās institūcijas padara teju neiespējamu zinātnieču darba un privātās dzīves līdzsvaru. Pārbaudes lietas laikā io zinātnieces atzina, ka ir bijuši ierobežojumi izmantot ar grūtniecību saistītos atvaļinājumus jauno pētnieku atbalsta programmas ietvaros, kas tiek finansēta no Eiropas Savienības struktūrfondiem. Šajā kontekstā Eiropas Komisija ir norādījusi uz diviem veidiem, kā risināt pretrunu starp dzimumu līdztiesības principu un termiņu, ko noteic attiecīgā regula. Piemēram, segt projekta atlikušās izmaksas no nacionālā budžeta līdzekļiem vai sasaistīt projekta tēmu ar nākamajā fondu perioda budžetā iekļautajām tēmām. Tiesībsargs rekomendē Finanšu ministriju veikt nepieciešamos grozījumus normatīvajā regulējumā, lai nodrošinātu darba un privātās dzīves balansu sievietēm zinātnē.
- Kā katru gadu, arī šogad jūnijā norisinājās sarunu festivāls "Lampa". Arī šoreiz festivāla ietvaros bija iespēja sekot līdzi vairākām diskusijām par dzimumu līdztiesības tēmu. Tā, piemēram, runājot par drošības tēmu, norisinājās diskusijas "Sieviete mūsdienu armijā" un "Sievietes karā - mediju un kultūras loma demokrātiskās noturības stiprināšanā". Tāpat norisinājās diskusijas "Kvotas sieviešu līdzdalībai: par vai pret?", "Demogrāfiskā krīze: vai tiešām sievietes atbildība?", "Kā iekodēt sievieti tehnoloģijās?". Darba un privātās dzīves līdzsvars tika apspriests diskusijā "Kāpēc tu tik īdzīgi visu gribi sev? Sadalīsim līdzīgi to, kas pieder tev!" - sadalīsim BKA!". Tāpat tika apspriestas attiecību un vardarbības ģimenē tēmas diskusijā "Šķiršanās - vai "tiltu dedzināšana"?".
- Latvijas vides organizāciju iniciatīvas "Zaļais barometrs" šī gada maijā veiktā iedzīvotāju aptauja, kuras mērķis bija noskaidrot viedokli par klimata pārmaiņām, rāda, ka 85% Latvijas iedzīvotāju vecumā no 18 līdz 65 gadiem uzskata, ka cilvēka darbība kopumā ir ietekmējusi notiekošās klimata pārmaiņas pasaulē. Biežāk cilvēka ietekmi uz klimatu apzinās tieši sievietes un jaunieši.
- Latvijas Nacionālā mākslas muzeja galvenajā ēkā no 15. jūlija līdz 15. oktobrim būs skatāma izstāde "Tikai neraudi!", kas rāda Latvijas mākslu feministiskā interpretācijā, izmanto dzimtes diskursu un iekļaujas sociālā aktīvisma straumē, piedāvājot pašām sievietēm runāt par sevi. Izstādē būs eksponēti turpat 50 dažādu Latvijas mākslinieču darbi.

E I R O P Ā :

- 9. jūnijā Eiropas Savienības Padome vienojās par vispārējo pieeju attiecībā uz ierosināto direktīvu par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu. Ar jauno tiesību aktu visā ES tiktu noteikta kriminālatbildība par sieviešu dzimumorgānu kropļošanu, kibervajāšanu, kiberuzmākšanos, intīmu attēlu kopīgošanu bez piekrišanas, kā arī kiberkūdišanu. Direktīva arī paredz noteikumus par cietušo tiesībām, aizsardzību un atbalstu. Pamatojoties uz šo vispārējo pieeju, Padome var sākt sarunas ar Eiropas Parlamentu, tiklīdz Eiropas parlaments ir vienojies par savu nostāju.
- ES dalībvalstu nodarbinātības un sociālo lietu ministri jūnijā vienojās par vispārējo nostāju attiecībā uz diviem priekšlikumiem, kas stiprinās līdztiesības iestāžu neatkarību un darbību ES, palīdzot novērst diskrimināciju un labāk aizsargāt cietušos. Tiesību akti ir balstīti uz divām dažādām likumdošanas procedūrām, taču to saturs pēc būtības ir vienāds.
- Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju tiesību un aizsardzības padomē, kas norisinājās š.g. 12. un 13. jūnijā, tika pieņemti Padomes secinājumi par dzimumu līdztiesības perspektīvas iekļaušanu politikas jomās, programmās un budžetā. Secinājumu pamatā ir Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta (EIGE) ziņojums, un tajos aicināts dzimumu līdztiesības aspektu efektīvāk iekļaut institucionālo mehānismu, jo īpaši politikas un budžeta, kontekstā.
- Eiropas Savienības Padome 9. jūnijā vienojās par nostāju attiecībā uz ES tiesību akta pārskatīšanu cilvēku tirdzniecības apkarošanas jomā. Piespiedu laulības un nelikumīga adopcija tiks skaidri ierindotas pie tiem ekspluatācijas veidiem, uz kuriem attieksies direktīva.

- 28. jūnijā Eiropas Parlaments apstiprināja ziņojumu par direktīvas priekšlikumu cīņā pret vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē, norādot uz nepieciešamību uzlabot izvarošanas definīciju, iekļaujot piekrišanas aspektu, stingrākus sodus vardarbības veicējiem, kā arī piedāvājot uzlabot kibervardarbības definīciju un iekļaujot labāku atbalstu vardarbības upuriem. Sarunas ar Eiropas Savienības Padomi par tiesību akta galīgo versiju sāksies pēc tam, kad sarunu mandāta projekts tiks apstiprināts plenārsēdē, kas paredzēta 10.-13. jūlijā.
- EIGE ir publicējis metodoloģisko ziņojumu par datu vākšanu saistībā ar insitucionālajiem mehānismiem dalībvalstīs dzimumu līdztiesības un dzimumu līdztiesības aspekta iekļaušanas veicināšanai, kas tika izmantots 2021. gada pētījumos.
- EIGE ir publicējis jaunāko ziņojumu par dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanu Covid-19 atveseļošanās kontekstā. Pētījumā tika aplūkots tas, kā Covid-19 pandēmija ietekmēja dzimumu līdztiesību darba tirgū un cilvēku ienākumus, kā arī tas, kā dalībvalstis Covid-19 atveseļošanās pasākumos, plānos un piešķirtā ES finansējuma ietvaros integrēja dzimumu līdztiesības aspektu.

P A S A U L Ē :

- Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD) ir publicējusi pētījumu par ziņošanas mehānismiem saistībā ar darba samaksas atšķirībām OECD valstīs. Tāpat OECD ir publicējusi ziņojumu par to kā uzlabot darba apstākļus ilgstošās aprūpes nozarē, kur lielākoties strādā sievietes.
- Šī gada jūnijā norisinājās OECD Padomes tikšanās ministru līmenī, kuras kontekstā tika publicēts ziņojums par OECD darbu dzimumu līdztiesības jomā.
- 24. jūnijs ir Starptautiskā diena sievietēm diplomātijā. Šogad ANO šīs dienas kontekstā organizēja pasākumu jauniešiem, lai piedalītos kopīgās diskusijās ar sievietēm diplomātēm un lai iedvesmotu meitenes pievērsties šai profesijai, norādot, ka sievietes un meitenes ir būtisks virzītājspēks miera procesos un ilgtspējīgas nākotnes veidošanā.

- 20. jūnijs ir Starptautiskā bēgļu diena. Šīs dienas kontekstā ANO Dzimumu līdztiesības un sieviešu iespēju veicināšanas institūcija publicēja paziņojumu, norādot, ka vismaz 1 no 5 meitenēm un sievietēm, kas dodas bēgļu gaitās, piedzīvo seksuālo vardarbību un izmantošanu. Dzimumu nelīdztiesība un diskriminācija, ar ko saskaras bēgļu sievietes un meitenes, nav saistīta tikai ar viņu migrācijas statusu - tās ir arī sistēmisks konflikta un neaizsargātības iemesls, kā arī tas, ka izvarošana joprojām pasaulē tiek izmantota kā kara ierocis.
- Aicinām iepazīties ar ANO Dzimumu līdztiesības un sieviešu iespēju veicināšanas institūcijas rakstu par to, kā datos balstīta žurnālistika Kirgizstānā piedāvā jaunus veidus, kā runāt un informēt par dzimumu līdztiesību un diskrimināciju sabiedrībā.